
NEMZETISÉGI POLITIKA ÁZSIÁBAN

Bartha-Rigó Márta¹

Kína kisebbségpolitikája Hszincsiang Autonóm Tartományban

Bevezetés

Hszincsiang az Új Selyemút projektben kiemelt jelentőséggel bír. Kína nyitása a tőle nyugatabbra fekvő területek felé ezen a régió halad át, mely a tartománynak egyfajta híd szerepet irányoz elő. A régiónak közlekedési, üzleti, gazdasági központ szerepét vizionálja a kínai kormány, azonban a fejlettség alacsony szintje kihívásokat jelent.

A terület elmaradottságát az ország gazdasági és társadalmi különbözősége mellett a keleti és nyugati részek földrajzi eltéréseivel is lehet magyarázni; a nyugati hegyes vidék a magashegyi éghajlattal nem tette lehetővé nagyobb népességtömörülések kialakulását, míg a keleti laposabb, tengerrel határos terület kiváló táptalajt adott a gazdasági termelés központjainak létrejöttéhez, melyhez a történelem során elszenvedett félgymarmati sors is hozzájárult. Ezeknek köszönhetően a keleti tartományokban egy fogyasztásorientált nyugati kultúra tudott kibontakozni, míg a nyugati részekben a takarékos életmódra rendeződött be a lakosság.²

A tanulmány Hszincsiang tartományt veszi górcső alá, ahol a vizsgálat tárgyát képezi a lemaradás okai és az állam által ösztönzött eddigi felzárkóztatási kísérletek. A szerző abból a logikából indul ki, hogy az

¹ PhD jelölt BCE Multidiszciplináris Doktori Iskola

² Gyuris Ferenc (2009): *Kína területi fejlettségi egyenlőtlenségei*. Letöltés helye: http://epa.oszk.hu/02200/02251/00028/pdf/EPA02251_Ter_es_tarsadalom2253.pdf (Letöltés ideje: 2016. december 14.)

egyenlőtlenségek az eltérő gazdasági fejlődés mellett a hibás nemzetiségi politika következményei. A kezdeti teng-hsziao pingi elképzelés a gazdaság felvirágoztatására, mely szerint egyesek előbb gazdagodnak meg, mint mások és az elnyomó kisebbségpolitika az ujgurokkal szemben, nemcsak belső problémákat vetnek fel, hanem nemzetköziet is. Fel is tehetnék a kérdést; vajon nem jelent hatalmas hátrányt az új selyemút projekt kialakításában, illetve az állam területi egységének megőrzésében?

A tanulmány a kérdés megválaszolása érdekében a következő tagolást követi: röviden ismerteti a Kínában élő kisebbségek helyzetét, külön kiemelve az autonómia értelmezését és annak elméleti és gyakorlati megvalósításának ellentmondásait, melyre Hszincsiang Ujgur Autonóm tartományt elemzi gyakorlati példaként.

Kisebbségek Kínában

A kínai állam színes etnikai képe komoly kihívást jelentene bármely kormányzat számára. 1941-ben született meg az első politikai program a nemzetiségi kérdéssel kapcsolatban, melyet újabbak követtek, sőt az alkotmánymódosítások is mind foglalkoznak a nemzetiségek helyzetével. 1949-ben az új kommunista hatalom meghirdette a nemzetiségek egyenjogúságát, így 1953-ra már több mint 400 nemzeti kisebbség és etnikai csoport jelezte létezését. A kormány érdeklődését felkeltette a nemzetiségek helyzete, így kutatásokat kezdeményeztek a nemzetiségek lakta területeken célként kitűzve a jobb megismerést, amelyet az 1964-es kulturális forradalom megszakított.³ A KNK-ban 1954-ben határozták meg először azt, hogy a han etnikumon kívül hány nemzetiség van, akkor 38-ban rögzítették számukat. 1964-ben tizenöt további nemzetiiséget ismertek el, majd 1965-ben és 1979-ben még egyet-egyét. A ma érvényben lévő alkotmány kimondja, hogy „A Kínai Népköztársaság az ország valamennyi nemzetisége által közösen alkotott, soknemzetiségű egységes állam. Az országban élő minden nemzetiség teljesen egyenjogú.

³ Vajda Gyula (1998): *Nemzet, nemzetiségek, nemzetiségi politika Kínában*. Letöltés helye: <http://www.epa.hu/00400/00458/00008/8k03.htm> (Letöltés ideje: 2016. november 30.)

Az állam garantálja a nemzeti kisebbségek jogait és érdekeinek érvényesülését, megvédi és fejleszti a jogegyenlőség, egyetértés és kölcsönös segítségnyújtás elvén nyugvó nemzetiségek közti kapcsolatokat. Szigorúan tilos a nemzeti kisebbségek hátrányos megkülönböztetése vagy a nemzetiségek bármilyen módon történő elnyomása. A nemzeti kisebbségek igényei és sajátosságai szerint az állam segíti a kisebbségek lakta területek gazdasági és kulturális fejlődését. Az egy tömbben élő nemzeti kisebbségek területi autonómiát gyakorolnak, önkormányzati intézményeket létesítenek és gyakorolják önkormányzati jogukat. Az összes nemzeti kisebbségi autonóm terület a KNK elidegeníthetetlen részét képezi. Minden nemzetiség szabadon használhatja és fejlesztheti nyelvét és kultúráját, megtarthatja vagy átalakíthatja szokásait és hagyományait.”⁴

A nemzetiségi politika jellemzője, hogy abban – leegyszerűsítve – az elnyomás, az asszimilációs törekvések, a pozitív diszkrimináció és a modernizáció előmozdításának elemei egyaránt vegyülnek. A nemzetiségi területek jelentős részén ma már többségben vannak a hanok, ezt hol tudatos betelepítési politikával, hol spontán betelepeléssel érték el. A homogenizáció az adott terület valós beolvadását eredményezte; ennek két következménye lett az eredeti népességre nézve: asszimiláció és modernizáció. Amennyiben a vezetés úgy ítéli meg, hogy az adott nemzetiség az ország integritását nem veszélyezteti, engedi a „semleges, veszélytelen, ünnepekre korlátozott” kulturális önmegvalósítást és identitásuk ápolását. Amennyiben azonban úgy látják, hogy az adott nemzetiség veszélyt jelent a területi integritásra, úgy a homogenizációs, asszimilációs törekvéseket csak korlátozottan egészítik ki a modernizációs perspektíva biztosításával, miközben az adott nemzetiség szinte teljesen ellehetetlenül önnön identitása megélésében. Általánosan elmondható, hogy bizonyos repressziós intézkedések mellett Kína ügyel arra is, hogy a nemzetiségi kérdés ne váljék robbanást előidéző tényezővé, ezért bizonyos pozitív diszkriminációt is alkalmaz. A leggyakrabban említett példa, hogy a nemzetiségekre nem vonatkoznak a kínai családtervezési politika szabályai, azaz ők több gyermeket is vállalhatnak, illetve bizo-

⁴ A kínai alkotmány. Letöltés helye: <http://english.people.com.cn/constitution/constitution.html> (Letöltés ideje: 2017. január 1.)

nyos intézmények, különösen oktatási intézmények esetében a nemzeti-ségi mivolt sokszor előnyt jelent.⁵

Autonóm régiók

Az etnikai kisebbségek autonóm területei magában foglalják az autonóm régiókat, autonóm prefektúrákat és autonóm megyéket. Köztük lévő különbséget a területen élő kisebbségek száma határozza meg; ahol egy etnikai kisebbség koncentráltan él ott autonóm régiót hoznak létre (Hszincsiang), ahol két etnikum él, ott autonóm prefektúrákat, ahol sok kisebbség lakik ott autonóm megyéket alapítanak a régió belül. Azokon a területeken, ahol etnikai kisebbségek élnek, de kevesen vannak és így önkormányzat kialakítása nem lehetséges, etnikai városi közigazgatási egységeket hoznak létre jogaik gyakorlására.⁶

Az 1980-as években megalkották a nemzetiségi területek autonómiájáról szóló törvényt, amely kimondja, hogy a nemzeti kisebbségek saját területükön teljes autonómiát élveznek, amely azt jelenti, hogy a központi kormány egységes vezetésével a kisebbségek lakta területeken létrehozhatnak önrendelkező autonóm szerveket. Emellett a nemzetiségi autonóm területek önrendelkezési jogot élveznek a politika, a kultúra, a gazdaság területén és a jogszabályok megalkotásában. Ennek egyik megnyilvánulása, hogy a kisebbségeknek joga van a kormányzáshoz és a közigazgatáshoz, melyet úgy biztosítanak, hogy minden kisebbségi terület legfelsőbb közigazgatási vezetője csakis az érintett kisebbségből kerülhet ki. A különböző szintű állam- és kormányzervekben, például a törvényhozásban, a rendőri hatóságokban, az ügyészségekben és a bíróságokon számos kisebbségi személy dolgozik vezető beosztásban.

⁵ Horváth I. Mihály (2009): *Az emberi jogok helyzete a Kínai Népköztársaságban*. In: Inotai András, Juhász Ottó (szerk.): *A Változó Kína I. – Kína politikai, társadalmi fejlődésének jelene és jövője. Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutatóintézet, Miniszterelnöki Hivatal, Budapest*

⁶ Regionális autonómia a nemzeti kisebbségeknek. Letöltés helye: [http://english.people-daily.com.cn/whitepaper/1\(3\).html](http://english.people-daily.com.cn/whitepaper/1(3).html) (Letöltés ideje: 2017. január 2.)

2001-ben módosítás történt a törvényben, mely hangsúlyozza, hogy a nemzetiségi autonómia rendszere az ország egyik alapvető politikai eleme és fokozzák a nemzetiségi autonóm területek felzárkóztatását a pénz-, a vám- és a monetáris ügyek kapcsán, az erőforrás-védelem és más területeken. Ez számszerűen azt jelenti, hogy az elmúlt 10 évben több mint egy milliárd jüan támogatást nyújtott a kínai kormány a kisebbségeknek, mely nagyban hozzájárult a gazdaság élénküléséhez ezeken a területeken.⁷

1. táblázat. Kína autonóm régióinak GDP-je összehasonlítva a nemzeti átlaggal 2015-ben⁸

Régió	Növekedés
Tibet	11%
Hszincsiang	10.7%
Kujcsou	10.7%
Jünnan	8.7%
Csinghaj	8.2%
Kuanghszi	8.1%
Ninghszia	8%
Belső Mongólia	7.7%
Nemzeti átlag	6.9%

A fentebb leírtak igen pozitív képet festenek a Kínában élő kisebbségek helyzetéről, azonban a regionális autonómia rendszere három egyszerű okra vezethető vissza a kínai kormány részéről:

- megfelel a kínai hagyományoknak, a régóta tartó centralizációnak
- a kisebbségek Kína területének több, mint 50%-án élnek és vannak olyan területek, mint Hszincsiang és Tibet, ahol ők alkotják a többségi lakosságot, így az együttműködés és kulturális kapcsolatok élhetőbb társadalmat hoznak létre

⁷ CRI Online rádió adása. 2012. szeptember 7.

⁸ Letöltés helye: http://www.chinadaily.com.cn/china/2016-12/14/content_27664321.htm (Letöltés ideje: 2017. január 3.)

- az ópium-háborúk óta a kisebbségek és a többségi han lakosság ráeszmélt, hogy csak együtt, egységesen képesek élni, melyhez biztos politikai és társadalmi alap szükséges.

Azonban a regionális autonómia csak az állam egységes vezetése alatt működhet, és ezek a területek Kína elidegeníthetetlen részét képezik. Ennek megvalósulását a helyi önkormányzatok központi kormányzat alá rendelésével érik el, akik a centralizáció miatt kötelesek az állami döntéseket végrehajtani. A másik fontos tényező, hogy a regionális autonómia nemcsak etnikai vagy helyi autonómiát jelent, hanem etnikai, regionális, gazdasági és politikai tényezők együttesét, melyeknek gyakorlása hozzájárul az etnikai területek fejlesztéséhez és az állam egységéhez is.⁹ Maga az autonómia is idegen a kínai politikai vezetés számára, mivel két évezreden keresztül a nagy terület és a sokfajta nemzetiség miatt a centralizáció eszközeit használták az ország egységben tartásához.¹⁰

Hszincsiang tartomány

Kína keleti részén a mezőgazdasággal foglalkozó *han* nemzetség, míg az északi és nyugati területeken *nem-han* pásztornépek telepedtek le, akik az évszázadok folyamán egyfajta szimbiózist alakítottak ki.

Ebbe a képbe simul be Hszincsiang tartomány, melyet történelmileg nézve a 18. században csatoltak a Kínai Birodalomhoz. Kínai nézőpont szerint azonban már kétezer évvel ezelőtt is a Han-dinasztia idején már Kínához tartozott. Ez retorikailag elfogadható, mivel minden kínai területnek számít a vezetőség szemében, ahol a történelem folyamán bármiféle kínai jelenlétnek, hatásnak nyoma volt. Pártatlanul nézve a történelmet bizonyos jelenlét kimutatható már az ókortól, mivel ez az eredetileg indoeurópai, ám a 10. században eltörökösödött népcsoport kapcsolatban állt Kínával, sőt a birodalom többször befolyása

⁹ 2005 White Paper on Regional Autonomy for Ethnic Minorities in China.: Letöltés helye: <http://www.china.org.cn/e-white/4/4.3.htm> (Letöltés ideje: 2017. január 2.)

¹⁰ Polonyi Péter (2005): *Birodalom-e Kína*. In: N. Rózsa Erzsébet (szerk.): Nemzeti identitás és külpolitika a Közel-Keleten és Kelet-Ázsiában 183-195

alá vonta és helyőrségeket létesített a területén, azonban kulturálisan és gazdaságilag mindig Közép- és Belső-Ázsiához kötődött.¹¹ A tartomány 1,5 millió négyzetkilométer, amellyel Kína legnagyobb tartományaként tartjuk számon, nagyságát jobban szemléltetve az ország területének egy hatodát jelenti. Ennek ellenére *Ujgúria* földrajzi határa nem esik egybe a politikaival, mivel a határvonalat Kína és Oroszország vonta meg, kettéosztva Turkesztánt. Az új terület integrációja a birodalomba agresszív módon kezdődött; a kínaiak felszámolták a teokratikus ujgur államot és a helyi arisztokráciát beépítették a kínai közigazgatásba. Muszlim fellelések kísérték végig a következő 150 évet, mellyel szemben erőszakos asszimilációt indított el a kínai kormányzat. Ennek részét képezte, hogy a települések kínai nevet kaptak és megpróbálták fellépni az ujgur hagyományok ellen is. A császárság bukása után az ujugrok kétszer próbáltak meg önálló államot létrehozni Kelet-Turkesztán néven a területen, mely először 1931-1934. majd 1944-1949. között állt fent. Felismerve az ujugrok elszakadási törekvését Peking 1955-ben tartományi szintű autonómiát adott Hszincsiangnak, azonban ezzel párhuzamosan az erőszakos asszimilációs törekvések mellett megjelent a *hanok* betelepítése¹² is a területre, mely az autonóm státusz jellemvonásait végleg aláássa. Az egy-gyermek-politika hatásait is egyre jobban megérik az ujugrok, annak ellenére, hogy rájuk ez nem vonatkozik. Az ujgur nők termékenyebbek, mint a hanok, ezért a kormány, félve attól, hogy az eddig elért nemzetiségi arányok¹³ változni fognak, több ujgur nőnél alkalmaznak kényszer abortuszt, mint *hannál*. 1998-ban ez ellen való fellépésként

¹¹ Dobrovits Mihály (2009): *Kína és muszlim kisebbségei*. In: Inotai András, Juhász Ottó (szerk.): *A Változó Kína I. – Kína politikai, társadalmi fejlődésének jelene és jövője. Magyar Tudományos Akadémia Világ gazdasági Kutatóintézet, Miniszterelnöki Hivatal, Budapest 161*

¹² Kína betelepítési politikája azonban nem igazán tűnik sikeresnek asszimiláció szempontjából, mivel a *hanok* a maguk alkotta kis *gettóikban* élnek, így az érintkezés a két nemzetiség között minimális. Emellett a *hanok* gazdasági és pártvezetői posztokat töltenek be és legtöbbször a tartomány fővárosában él. Az ujugrok pedig vidéken mezőgazdasággal foglalkoznak.

¹³ A tartomány összlakossága körülbelül 19,66 millió fő, amelyben 45% az ujgur kisebbség és 41% a *hanok* aránya.

„Megszülettünk” címmel demonstrációt is szerveztek, melyet azonban keményen levertek.¹⁴

A *hard power* mellett a *soft power* adta lehetőségeket is próbálja Peking kiaknázni a nemzetiségek egy egységbe való kovácsolásához: a Sárga császártól való eredeztetés gondolata alátámasztja, hogy a *hanok* és a nemzetiségek mind egy őstől származnak.¹⁵ Az asszimilációs törekvések tovább folytatódnak manapság is csak más köntösbe bújtatva jelennek meg a mindennapokban; új fogyasztási igények keltésével és életvezetési modellekkel próbálkoznak, melyek uniformizáltságot teremthetnek. Gazdasági fejlesztésekkel is igyekeznek a *hanok* és az ujugrok közötti különbségeket felszámolni, azonban ez kétélű fegyvernek bizonyulhat a pekingi vezetés számára. A tömegkommunikációs eszközök elterjedésével, az oktatás színvonalának növelésével a nacionalista törekvések erősödhetnek, mivel ezek segítségével könnyebben felismerik és kifejezik saját azonosságukat. Természetesen ezek a befektetések nem tekinthetőek csak és kizárólag eszköznek a különbségek felszámolásában, hanem Peking is előnyöket vár tőle. Az infrastrukturális beruházásokkal az erőforrások könnyebben kiaknázhatóak, mind a tartományból, mind Közép-Ázsiából.

Az egység fenntartásához emellett kapóra jött Pekingnek szeptember 11., mivel a területén élő elszakadni vágyó ujugur muszlim kisebbségét a terrorizmus bélyegével láthatja el; a globális elkötelezettség mellett saját érdekeit juttathatja érvényre. Peking egy racionális gondolkodóként előnyeit mérlegelte a Bush-doktrínához való csatlakozáskor, mivel egyszerre két problémát is orvosolhatott. A már említett ujugrok elleni fellépés legitimálását a világ szemében és a Washingtonnal fennálló feszültségek csökkentését.

Manapság az ujugur szeparatizmus nem jelent akkora kihívást az ország egységére nézve, mint ahogy azt hangoztatják. Azonban az igaz, hogy Kínán kívül több olyan mozgalom létezik, melyek egy függet-

¹⁴ Bernát Péter (2008): *Az ujugur kérdés és ami mögötte van*. Nemzet és Biztonság 2008. április 31

¹⁵ Vámos Péter (2005): *Nemzet és azonosságtudat. Megjegyzések a kínai külpolitika értelmezéséhez*. In: N. Rózsa Erzsébet (szerk.): *Nemzeti identitás és külpolitika a Közel-Keleten és Kelet-Ázsiában* 213

len ujjur államért küzdenek, de fegyver nélkül.¹⁶ Az ellenállás kezdetei 1979-re vezethetőek vissza, amikor is ujjur önkéntesek harcoltak a mudzsahedek oldalán az afgán háborúban és hazatérésük után radikálisabb iszlám tanokat kezdtek el hirdetni. Az radikalizmus mellett olyan mozgalmak is alakultak, melyek követelése az emberi és kisebbségi jogok biztosítása, illetve az elkínaisítási politika felfüggesztése. Ezeknek a mozgalmak emigrációból igyekeznek segíteni az ujjurok ügyét, közülük a legismertebb és legkiterjedtebb elfogadottsággal az Ujjur Világkongresszus rendelkezik. Ebből a két csoportosulásból már kitűnik, hogy magát az ujjur kisebbséget sem szabad egy platformon kezelniük elszakadás területén, mivel a szeparatizmust csak a szélsőségesebb mozgalmak tették magukévá. 1999-ben a Kelet-Turkesztáni Egyesült Nemzeti Forradalmi Front az al-Kaidával vette fel a kapcsolatot,¹⁷ míg a Kelet-Turkesztáni Iszlám Mozgalom a Sanghaji Együttműködés Szervezetének (SESZ) a bővítésével párhuzamosan új szövetségeket kényszerült keresni, melyet a tálibok egyik vezetőjében talált meg. Peking ezek a kapcsolatok miatt 22 ujjur mozgalmat bélyegzett terroristának, míg az Egyesült Államokban csak a Kelet-Turkesztáni Iszlám Mozgalom van fenn a terrorista szervezetek listáján.¹⁸

A kínai Tájékoztatási Hivatal 2002-es januári közleményében statisztikailag alátámasztották, hogy 1990-2001 között nemzetközi terro-

¹⁶ Ilyen szervezetek például a Kelet-Turkesztáni Nemzeti Szabadság Központ, a Kelet-Turkesztáni Információs Központ, illetve a Képviselő Nélküli Népek és Nemzetek Szervezete.

¹⁷ 1999 elején *Oszama bin Laden* találkozott *Hasszan Makhszummal*, a Kelet-Turkesztáni Iszlám Mozgalom vezetőjével és megegyeztek abban, hogy az al-Kaida segítséget fog nyújtani a terrorista akcióik végrehajtásában, amely két év alatt 300 ezer dollár pénzügyi támogatást és a szakadár harcosok afganisztáni táborokban való kiképzését jelentett a mozgalomnak. Cserébe azt kérték, hogy ne csak Hszincsiang tartományban, hanem Afganisztánban, Üzbegisztánban, Tádzsikisztánban és Kirgizisztánban is hajtsanak végre merényleteket. Ennek a kapcsolatnak tudható be, hogy Afganisztán megszállásakor több kínai állampolgárságú ujjur került fogságba. Tarján G. Gábor (2007): *A terrorizmus*. 63. Letöltés helye: www.rtf.hu/Tanszekek/tarstud/tema/terrorizmus_ma.pdf (Letöltés ideje: 2016. 03. 26.)

¹⁸ Shirley A. Kan (2010): *U.S.-China Counterterrorism Cooperation: Issues for U.S. Policy*. Letöltés helye: <http://www.fas.org/sgp/crs/terror/RL33001.pdf> (Letöltés ideje: 2016.04.15.)

risták és szélsőséges ujjur szeparatisták 200 fegyveres akcióért felelősek, melyből 162 halálos áldozattal is járt.¹⁹ Maga az ujjur ügy a kilencvenes évektől érlelődik, egy részről a volt szovjet muzulmán tagköztársaságok függetlenségi törekvései miatt, melynek hatásai begyűrűztek a régióba, más részről pedig az iszlám egyre inkább előtérbe került, mivel egyedül a vallás számít az ujjuroknál identitás megőrző elemnek. Mégsem lehet ezt csak egy vallási problémának minősíteni, mivel szociális és kulturális egyenlőtlenséggel is párosul. Ennek ellenére 2001 decemberében *Csiang Cömin* a vallást nemzeti biztonságot veszélyeztető tényezőként jellemezte és hangsúlyozta, hogy soha nem fogják engedni az olyan vallás használatát, mely a párt vezetőségét vagy a szocialista rendszert kérdőjelezné meg, ezáltal aláásva a nemzet egységét és a különböző nemzetiségek közötti egységet. Tartományi szinten az ürümszi törvényhatóság egy kézikönyvet fogadott el, melyben az illegális vallási tevékenységeket írják le. Ezzel ellehetetlenítik a gyülekezési jogot, a szabad véleménynyilvánítást és a szabad mozgáshoz való jogot. Ezzel párhuzamosan akadályozzák a Mekkába való zarándoklást, magas adminisztrációs díjakat szabnak meg a megfelelő dokumentumok kiadásához, és feltételként szabják meg, hogy az egyénnek ne legyen kapcsolata egyetlen függetlenségi csoporttal sem.

Az ujjurok vallásának támadása mellett, kihívás éri az ujjur irodalmat és költészetet is, amely azt jelenti, hogy nemcsak a szabad vallásgyakorlásban, de a saját kultúra ápolásában és történelmük fenntartásában is gátolva vannak, amely által igen közel állunk a kulturális genocídium fogalmához. *Nurmuhammet Yasin* művét a *Mese a kék galambról* című alkotást a pekingi vezetés betiltotta, mivel úgy vélte, hogy a szerzeményben lévő hasonlat a kínai fellépést ábrázolja a tartományban. *Tursunjan Emet* ujjur költőt pedig bebörtönözték egy kormány ellenes vers felolvasásáért az ürümszi városházán 2002-ben.²⁰

Peking félelme így ma már nemcsak a vélt vagy valós ujjur terroristákra terjed ki, mivel biztonsági percepciójában megjelent egy ideológiai, kulturális harc is az ujjur tradíciók ellen. Kína meglátása, hogy a

¹⁹ Vámos, 2005. Nemzet és azonosságtudat. i.m. 231

²⁰ Michael Clarke (2010): *Widening the net: China's anti terror laws*. The International Journal of Human Rights 2010. július 14. évfolyam 4. szám 551-553

fegyverek által okozott kellemetlenségeket meg lehet torolni, de egy új generációba beleivódó ideológiát kiölni már szinte lehetetlen.

A kínai állam nemcsak globálisan próbálja meg elfogadtatni az ujjurok elleni fellépések jogosságát, hanem regionálisan is mindent megtesz azért, hogy a szomszéd országokból elzárja a támogatásokat; a Sanghaji Együttműködés Szervezete keretében létrehozott egy Anti-terrorista csoportot taskenti központtal.

A figyelem, melyet Hszincsiang köszönhet, és amiért Kína számára létfontosságú három tényezővel összegezhető. Az első a gazdasági érdekek, mivel a tartomány olaj- és gázlelő helyekben gazdag, amely tovább csillapíthatja Kína hatalmas éhségét az olaj iránt. A második a stratégiai érdek, mivel a Közép-Ázsia országaival való kapcsolattartás és a közvetlen befolyásolás a közös határnak köszönhetően egyszerűbb, mely által Peking még mindig versenyben van Washingtonnal az új olajlelő helyekért az „*isztánokban*”. A harmadik ok pedig maga a nemzeti érdek, az ország szuverenitásának és területi integritásának védelme, mivel a megfelelő fellépés a többi nemzetiséget elrettenhetheti bármilyen elszakadási törekvéstől, mely az egységet veszélyeztetné.

Egyenlőtlenségek és megoldási kísérletek

A Kínai Népköztársaság 1949-es megalakulása után, az állam egyik fontos prioritásaként kezelte a kisebbségek lakta területek fejlesztését, amellyel az 1952-ben kiadott első öt éves terv már foglalkozott is. A terv kiemelte a nemzetiségek lakta területek infrastruktúrájának fejlesztését, amely utak, hidak, vasútvonalak kiépítését jelentette. Ebben az időben építették meg a Lancsou-Ürümcsi és Paotou-Lancsou vasútvonalakat, megfelelő összeköttetést biztosítva nemzetiségi és nem nemzetiségi területek között, befejezték a Tibetet Szecsuánnal és Csinghajjal összekötő vonalat és többek között 1962-ben átadták a lásai repülőteret. Az infrastrukturális beruházások mellett jelentős hangsúlyt kapott a helyi energia források és ipari berendezések modernizációja is, amelynek gyakorlati megjelenését a Belső-Mongóliában kialakított Paotou vas és acél gyár, Hszincsiangban található Karamay olajmezők feltárása jelentette.

A kulturális forradalom alatt a fejlesztések és a baráti légkör megszűntek és csak az 1980-as években kezdődtek újra. Az állam kisebbség-barát politikát kezdett el folytatni, mely a nemzetiségek kulturális, vallási szokásainak a tiszteletben tartását jelentette. Ezidőtájt kezdődtek a mecset építések, az iszlám iskolák alapítása a régióban. Az integráló politikát a 90-es években az asszimiláció váltotta fel, mely félve a megerősödött ujjur identitástól és így az állam területi egységének megkérdőjelezésétől keményebb hangot ütött meg az ujjurokkal. Ennek ellenére alumínium gyárat alapítottak Pingguo-ban, újabb olajmezőt (Tarim) tártak fel Hszincsiangban és elektromos ipari központot hoztak létre Belső-Mongóliában,²¹ mindvégig szem előtt tartva, hogy az iparosodás folyamatának helyi forrásokból, helyi jellegzetességekkel kell megvalósulnia. Ezek a beruházások és a kormány által felajánlott ösztönzők még kecsegtetőbbé tették a hanoknak a régióba költözését.

2000-ben a vezetés meghirdette a nyugati régiók nagyarányú fejlesztését a „Fejleszd a Nyugatot” elnevezésű kampányt, annak érdekében, hogy a nemzetiségek látható előnyökre tegyenek szert, amelyeket kedvező intézkedésekkel kívántak elérni, mint támogatások nyújtásával azoknak a területeknek, amelyek nyersanyagot exportálnak, vagy a befektetések ezekbe a régiókba való ösztönzését.²² A kampány látható eredményeket hozott, 2008-ra a tőkebefektetések elérték a 7,8 milliárd jüan-t, amelyek legnagyobb projektjeit repülőterek és vasutak építése tette ki.

Az állam az infrastrukturális befektetések mellett az iskolarendszer és az egészségügy fejlesztését is célul tűzte ki, mivel a szegénység felszámolása és a jólét kialakítása nélkül a befektetések nem találnak táptalajra. 1994-ben meghirdették a hét éves szegénység enyhítésére irányuló programot, melyet a kétezres években egyre több követett, melyek alatt a szegény területen élőket átköltöztették jobb életkörülmények közé, településeket hoztak létre a nomád életmódot folytató embereknek, és

²¹ Accelerating the economic and social development of the ethnic minorities and minority areas. Letöltés helye:http://www.china.org.cn/government/whitepaper/2009-09/27/content_18610178.htm (Letöltés ideje: 2017. január 4.)

²² Hongyi Harry Lai (2002): *China's Western Development Program: Its Rationale, Implementation, and Prospects*. Letöltés helye:http://www.case.edu/affil/tibet/tibetanNomads/documents/ChinasWesternDevelopmentProgram_000.pdf (Letöltés ideje: 2017. január 2.)

igyekeztek biztosítani a tiszta ivóvíz ellátást. Az egészségügyi ellátást is fejleszteni kezdték, kórházakat, járvány megelőző központokat, egészségügyi intézményeket alapítottak nők és gyermekek részére és ösztönözték a kisebbségeket orvosi területen való tanulmányokra. Az elmúlt évtizedben a kínai kormányzat egyik fő célkitűzése a harmonikus, fenntartható fejlődés és növekedés előnyeinek széleskörű megosztása a lakossággal, ennek érdekében került bevezetésre a „minimum életkörülmények biztosítása” elnevezésű program. Az akcióterv többek között ingyenes oktatást és az egészségügybe történő beruházásokat jelent, mely a kezdeti egyenlőtlenítő tényezők orvoslására irányul. Legfontosabb tényezőnek a piac növekvő szerepe miatt háttérbe szoruló egalitárius újraelosztó politikát és a bevételek közötti regionális különbségek emiatti növekedését tartják. Azonban az elmúlt évtizedben a regionális felzárkóztatás jelei kezdenek megmutatkozni a fejlődés tovagyűrűző hatásai miatt.

A központi költségvetésből is külön részek vannak elkülönítve a nemzetiségek lakta régiók fejlesztésére, melyek a fentebb említettekkel nagyban hozzájárulnak a régiók gazdasági fejlődéséhez. A 2016. március 23-án kiadott központi és helyi költségvetés végrehajtásáról szóló jelentésben hangsúlyozzák, hogy a költségvetésnek 23,5%-át fordították az elmúlt 5 évben a mezőgazdaságra és a vidéki területekre, mely másfélszer több, mint az előző periódusban, ezzel is segítve a régiók közötti kiegyenlítődés folyamatát. A transzfer kifizetések állandó növekedését jelzik a központi kormánytól a helyi szintekig, amelyeknek éves átlaga 27,1%. Ezeknek a pénzügyi forrásoknak a nagy része a központi és nyugati régiókba, illetve a nemzetiségek lakta területekre áramlott, mely erősen hozzájárult az alap közszolgáltatások kiegyenlítődéséhez a régiók között. Ezeket a jövőben is tovább szeretnék fejleszteni, növelve az oktatás, egészségügy és közbiztonság szintjét figyelembe véve a gazdasági fegyelmet, hatékonyságot és a pazarlás elkerülését. Ezen célok eléréséhez a 2016-ban 62,19 milliárd jüan-t fognak fordítani, mely a teljes kifizetések 11,2%-t takarja.²³

²³ Report on China's central and local budgets for 2016. Letöltés helye: http://www.npc.gov.cn/englishnpc/Speeches/2016-03/23/content_1985907_2.htm (Letöltés ideje: 2017. január 2.)

A 2016 március 6-án a Központi Bizottság által kiadott nemzeti gazdasági és társadalmi fejlődés jelentésben is kiemelten fontos szerepet kap a régiók közötti egyenlőtlenségek enyhítése. A jelentés első felében a 2015-ben elért eredményeket említik meg, többek között az etnikai régiókba irányuló befektetéseket, melyek hozzájárulnak ezen a területeken az iparosodás elősegítésével és a fenntartható fejlődés kialakításával a világba való jobb bekapcsolódásához. A szegénység elleni harcban is sikereket tüntet fel a beszámoló, 1,95 millió vidéki embert sikerült lakhatóbb környezetbe átköltöztetni és az urbanizációs ráta 52,57%-ot ért el, amely adatokkal túlteljesítették az előirányzottakat. 2016-ra ezen tényezők további javulását várták egy magas szintű regionális fejlesztési stratégia adoptálásával, szem előtt tartva a már működő övezeti rendszerben kialakított elvekkel. Hat pontba szedik ezen elvek bővebb tartalmát:

- a különböző régiók komparatív előnyeinek, a piac kapacitásának és a környezet figyelembe vételével olyan programokat fognak kidolgozni, amelyek a régiók közötti munkamegosztást fogják erősíteni
- a nyugati régiót még mindig kiemelten fontos területként kezelik, céljuk lenne a terület külvilággal való összekapcsolódását elősegíteni, ennek érdekében, Hszincsiang, Tibet, Szecsuan, Jünnan, Kanszu, és Csinghaj tartományok fejlesztése élvez prioritást
- Északkelet-Kínában újra fel fogják lendíteni az ipari központokat, ezzel is segítve a régió Északkelet-Ázsia felé való nyitását
- a központi régióban, a Jangce folyó mentén az együttműködést fogják erősíteni a klaszterek között a komparatív előnyök figyelembe vételével
- a keleti régiót motiválni fogják a reformok új útjainak felfedezésében
- tovább fogják támogatni a fejlett és alulfejlett régiók közötti tandemet, amelyben a fejlettek anyagi támogatással segítik az elmaradott területeket.²⁴

²⁴ Report on the Implementation of the 2015 Plan for National Economic and Social Development and on the 2016 Draft Plan for National Economic and Social Development. Letöltés helye: http://online.wsj.com/public/resources/documents/NPC2016_NDRC_English.pdf (Letöltés ideje: 2017. január 2.)

Célzottan Hszincsianggal foglalkozó irányelvek a mezőgazdaság és a szegénység területén fellépő hátrányokkal foglalkoznak. A mezőgazdaság egyik fontos kérdése a gyapot termesztés, mivel a mostoha időjárási körülmények ellenére az össztermelés 60%-a Hszincsiangból származik. A gyapottermesztés fejlesztése közel a közép-ázsiai felvevő piachoz, csökkentené a szállítási költségeket, mely versenyképesebbé tenné a textil árukat a selyemút piacain. Azonban a fejlesztéshez elengedhetetlen a megfelelő víztartalék, mely igen szűkösen áll a tartomány rendelkezésére. A jelentés hangsúlyozza, hogy

- tovább folytatódnak a beruházások a mezőgazdaságba és a gyapot árát a bevezetett reformnak köszönhetően próbálják továbbra is egy állam által garantált alap áron felvásárolni és,
- a szegénység csökkentésére különböző programokat vezettek be, melynek köszönhetően a vidéki lakosság körében a szegénységi küszöb alatt élők száma 14,42 millió alá esett. Külön kiemelik, hogy Hszincsiangban, már az eddig meglévő társadalmi és gazdasági fejlesztéseket tovább folytatják a béke és stabilitás érdekében növekvő állami támogatással. Ezek a programok az eddigi mellett infrastrukturális beruházásokat, közszolgáltatások fejlesztését és internetelérhetőség bővítését is tartalmazzák.²⁵

Konklúzió

A kínai gazdasági nyitás politikájában a tartományok közötti övezetes rendszer került kialakításra, amely speciális gazdasági övezeteket és nyitott városokat hozott létre a befektetések ösztönzésére, amely egyrészt gazdasági növekedést eredményezett, másrésztől viszont területek lemaradását hozta magával. Kínában elmondható, hogy az a tartomány, amely be van kapcsolva a világgazdaság véráramlatába és ki van téve a globalizáció előnyeinek és hátrányainak, az növekedést tud felmutatni, amely azonban nincs, ott elmaradás tapasztalható. Ezt a tényt terheli meg a nemzetiségi kérdés, amely nemcsak szociális és kulturális, hanem gazdasági töltettel is

²⁵ u.o.

rendelkezik. A bevételek és a lehetőségek közötti kapcsolat egyensúlyának megtalálásához nem elég a kisebbségeket külön támogatni, hanem regionális fejlesztésekre van szükség a tengerparti tartományokhoz hasonló feltételek kialakításához, amely igen nagy kihívásnak tűnik nemcsak földrajzi, hanem logisztikai szempontból is.

2. táblázat. *Bruttó régiós termék (per fő)*²⁶

	2012	2013	2014	2015
Peking	87 475	94 648	99 995	106 497
Sanghaj	85 373	90 993	97 370	103 796
Hszincsiang	33 796	37 553	40 648	40 036
Tibet	22 936	26 326	29 252	31 999

3. táblázat. *Bruttó régiós termék szektoronkénti megoszlása 2015.*²⁷

	1. szektor	2. szektor	3.szektor
Peking	140	4 252	18 331
Sanghaj	109	7 991	17 022
Hszincsiang	1 559	3 596	4 169
Tibet	98	376	552

A lehetőségek egyenlőségének megteremtéséhez fel kell számolni a jogi akadályokat a tanulás és foglalkoztatás terén, melyhez hozzá kell, hogy járuljon a fennálló körülmények társadalmi kompenzálása. A probléma gyökere nem az alulfejlettség kérdése, hanem az egyenlőtlen fejlődési lehetőségek a lakosságon belül.

Kína azonban már így is képes sikereket felmutatni. Az 1980-es években a lakosság 60,2%-a élt szegénységben, amit mára 13,1% alá volt képes csökkenteni, ezzel több mint 500 millió embert emelve ki a szegénységi küszöb alól és további fejlődési tendenciát látnak a szakértők a 2016-as Human Development Riport szerint.²⁸ A jelentés további innovációs kísér-

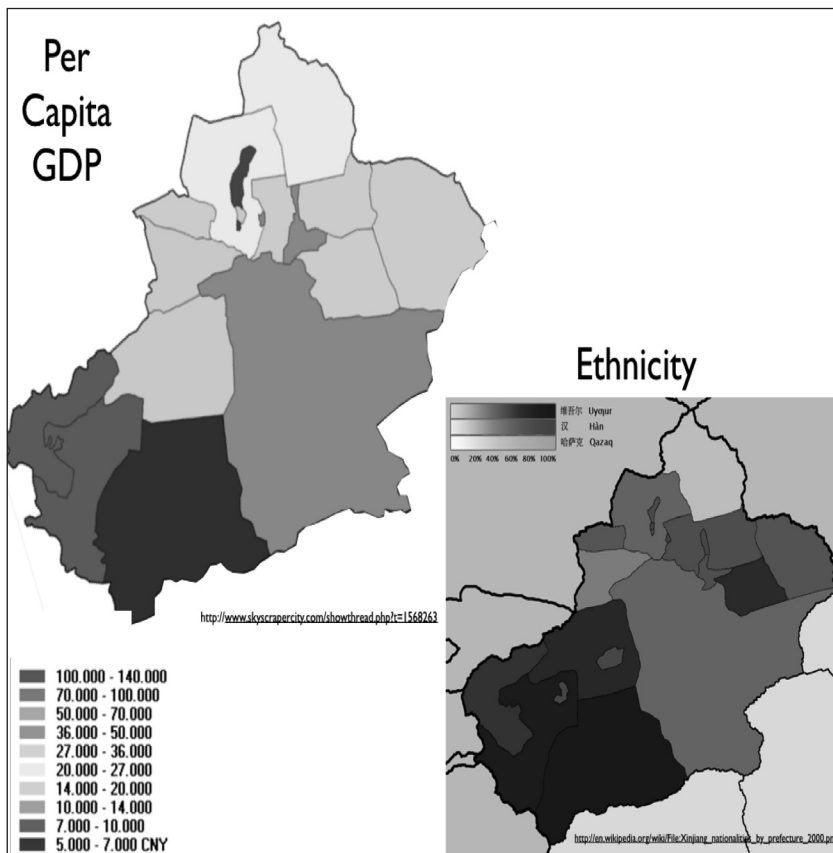
²⁶ Letöltés helye: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2016/html/0310EN.jpg> (Letöltés ideje: 2017. január 20.)

²⁷ Letöltés helye: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2016/html/0311EN.jpg> (Letöltés ideje: 2017. január 20.)

²⁸ HDI Riport 2016. Letöltés helye: https://issuu.com/undp-china/docs/undp-ch_nhdr_2016_en?workerAddress= (Letöltés ideje: 2017. január 5.)

letekre és reform kezdeményezésekre buzdít, mely a fejlődés orientált politikákat még igazságosabbá és mindenki számára elérhetőbbé teszi a közberuházások területén a hatékonyság növelésével és nagyobb társadalmi szerepvállalással. Mindezt azért, mert a gazdasági fejlődés és a beruházások nagy része Hszincsiang hanok által lakott részén realizálódik, melyet az ott élő ujgurok és kazahok nem tudnak kihasználni. Ez a tendencia jelenik meg a minimál bérek és az internetet használók számát tekintve is.

1. ábra. Hszincsiang GDP-jének és nemzetiségeinek területi eloszlása²⁹

²⁹ Letöltés helye: <http://www.geocurrents.info/geonotes/xinjiang-china-ethnicity-and-economic-development> (Letöltés ideje: 2017-január 23.)

4. táblázat. Kínai átlagkereset a városi lakosság körében 2015.³⁰

Város	Átlagbér
Peking	111 390
Sanghaj	109 174
Hszincsiang	60 117
Tibet	97 849

5. táblázat. Gazdasági és szociális mérőszámok Kína keleti, nyugati, központi és északkeleti régióiban³¹

	Nemzeti összes	Keleti régió	Központi régió	Nyugati régió	Északkeleti régió
Lakosság (10000)	137 462	52 519 (38.3%)	36 488 (26.6%)	37 131 (27.1%)	10 947 (8%)
GDP (100 millió jüan)	685 506	372 983 (51.6%)	146 950 (20.3%)	145 019 (20.1%)	57 816 (8%)
Városi háztartások bevétele (jüan)	31 195	36 691	26 810	26 473	27 400
Vidéki háztartások bevétele (jüan)	11 422	14 297	10 919	9093	11 490
Költségvetés bevétele (100 millió jüan)	83 022	46 466 (56%)	14 799 (17.8%)	17 214 (20.7%)	4523 (5.4%)
Költségvetés kiadása (100 millió jüan)	150 336	63 446 (42.2%)	31 735 (21.1%)	43 435 (28.9%)	11 719 (7.8%)
Vasutak hossza (km)	120 970	28 743 (23.8%)	27 162 (22.5%)	48 005 (39.7%)	17 060 (14.1%)
Autópályák hossza (km)	4 577 296	1 123 918 (24.6%)	1 224 975 (26.8%)	1 847 479 (40.4%)	380 924 (8.3%)
Felsőoktatási intézmények száma	2560	989 (38.6%)	674 (26.3%)	642 (25.1%)	237 (9%)
Kórházak száma	27587	9566 (34.7%)	6423 (23.3%)	8950 (32.4%)	2648 (9.6%)

³⁰ Letöltés helye: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/nds/2016/html/0415EN.jpg> (Letöltés ideje: 2017. január 20.)

³¹ Letöltés helye: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/nds/2016/html/2517EN.jpg> (Letöltés ideje: 2017. január 22.)

A kezdeti felvetés ezek alapján bizonyítottnak tűnik, az 1978-as nyitás politikáját követően kezdett el kialakulni ez a nagyfokú eltérés a keleti és a nyugati régiók között és valóban a legelmaradottabb térségek mindegyike nemzetiségek által lakott terület. Összességében elmondható, hogy a kínai kisebbségi politika több helyen különbözik a nyugati világban használttól. Egyfelől a centralizáció eszközével próbál élni a nemzetiségi területeken, mely történelmével és politikai berendezkedésével magyarázható. Másfelől a nemzetiségek bevonását a közép-és felsőfokú oktatásba fenntartásokkal kezelik. Mivel mialatt ez a folyamat a tartománynak hasznos lenne, addig az államnak nem, mivel ez együtt járhat a régiós ügyekbe való beleszólás további követelésével, nagyobb autonómia igénylésével, sőt az elszakadást támogató magatartás folytatásával is.

Ahhoz, hogy Hszincsiang központtá válhasson a Selyemúton a hszincsiangi munkaterv Második Központi Találkozóján elhangzott stratégiát kell követnie: kormányzás a törvények szerint, egység megteremtése a stabilizációval és Hszincsiang újjáépítése hosszútávú tervekkel, melyek az összes etnikai csoportnak lehetőséget teremtenek a kínai álmom eléréséhez a jobb és szebb jövőért.³² A gondolatot Li Ko-csiang szavaival zárnánk, aki márciusban hszincsiangi képviselőkkel való találkozásakor a közlekedés, vízgazdálkodás és egy elektromos erőmű építését nevezte meg mint a fejlesztés főbb sarokpontjait, melyek jelentősen hozzájárulnának nemcsak a helyi lakosság jobb életkörülményeihez, hanem a nemzeti biztonság garantálásához is. A jól(l)ét és boldogság eléréséhez pedig az összes etnikai csoportnak közösen kell tennie, mert „fivérek, akik egy szívként harcolnak a fémet is képesek eltörni”.³³

³² Historical Witness to Ethnic Equality, Unity and Development in Xinjiang. Letöltés helye: http://english.gov.cn/archive/white_paper/2015/09/24/content_281475197200182.htm (Letöltés ideje: 2017. január 10.)

³³ Premier stresses infrastructure development in Xinjiang. Letöltés helye: http://english.gov.cn/premier/photos/2016/03/10/content_281475304951209.htm (Letöltés ideje: 2017. január 10.)